

УДК 811.161.2'367.6

ЯКОВЛЕВА Тетяна – аспірант кафедри української мови імені професора Л. А. Лисиченко, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, Харків, 61168, Україна (tanua25091997@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2064-6592>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.15>

Бібліографічний опис статті: Яковлева, Т. (2023). Функціонування вторинних вигуків в аспекті категорії оцінки. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 54, 128–135, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.15>*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВТОРИННИХ ВИГУКІВ В АСПЕКТІ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ

Анотація. У статті схарактеризовано особливості вживання вторинних вигуків як дискурсивних слів у фокусі аксіологічної прагмалінгвістики, що й становить мету цієї розвідки. Актуалізовано терміни «вигук», «інтер'єктивізація», «тональність мовлення», «емоційний», «оцінний», визначено роль вторинних вигуків у реалізації оцінної функції.

Основними методами дослідження є метод вибірки, використаний для відбирання фактичного матеріалу; компонентного аналізу – для моделювання смислового навантаження досліджуваних лексем; аксіологічний – для актуалізації й вияву оцінного компонента в контекстах; аналізу й синтезу – для системного опису й репрезентації типів досліджуваних одиниць. Для підтвердження теоретичних положень наукової розвідки проаналізовано приклади з творів української художньої літератури к. XVIII – поч. XXI століть. У процесі дослідження використано тлумачення значень вторинних вигуків із словника міжчастиномовних омонімів сучасної української мови (Глібчук & Добосевич, 2016) для опису особливостей їх уживання в аспекті лінгвоаксіології.

Наукова новизна роботи полягає в спробі опису специфіки використання вторинних вигуків для вираження аксіологічних смислів у сучасній українській мові. Запропоновано класифікацію досліджуваних одиниць з огляду на участь у моделюванні позитивно- чи негативнооцінної тональності мовлення. Доведено, що окремі з них відзначаються поліфункційністю, тобто здатністю реперезентувати полярні оцінні відтінки значень, та вживанням в іронічному переосмисленні, що спричиняє зміну аксіологічного характеру висловлення на протилежний.

Проаналізований матеріал свідчить про необхідність вдосконалення сучасних словників української мови щодо кваліфікації вторинних вигуків як «емоційних», так і «оцінних / емоційно-оцінних», розширення їх тлумачень щодо здатності вигуків бути поліфункційними чи змінювати оцінне значення в іронічно маркованому контексті. Це забезпечить більш детальний комплексний опис цих елементів, що допоможе сучасним мовцям простежити їхні стереотипні функції для вдосконалення власної мовотворчості.

Ключові слова: вторинні вигуки, емоційний, оцінний, поліфункційність, тональність мовлення.

YAKOVLEVA Tetiana – Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Language named after Professor L. A. Lysychenko, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, 2, Valentynivska str., Kharkiv, 61168, Ukraine (tanya25091997@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2064-6592>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.15>

To cite this article: Yakovleva, T. (2023). Funktsiiuvannia vtorynnykh vyhukiv v aspekti katehorii otsinky [The functioning of secondary interjections in the aspect of the category of estimation]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filolohiia" – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 54, 118–125*, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.54.15> [in Ukrainian].

THE FUNCTIONING OF SECONDARY INTERJECTIONS IN THE ASPECT OF THE CATEGORY OF ESTIMATION

Summary. *The article describes the peculiarities of the use of secondary interjections as discursive words in the focus of axiological pragmalinguistics, which is the purpose of this scientific work. The terms «interjection», «tonality of speech», «emotional», «evaluative» have been updated. The role of secondary interjections in the implementation of the evaluative function has been defined.*

The main methods of research are the sampling method, which is used to select actual material; component analysis for modeling the semantic load of the studied lexemes; axiological for updating and revealing the evaluative component in contexts; analysis and synthesis for a systematic description and representation of the types of studied units. The examples from works of Ukrainian fiction from the 18th century to the beginning of the 21st century were used to confirm the theoretical provisions of the study. In the process of analysis, the definitions of the meanings of secondary interjections from the dictionary of inter-participial homonyms of the modern Ukrainian language (Hlibchuk & Doboševych, 2016) was used to describe the peculiarities of their use in the aspect of linguoaxiology.

The scientific novelty of the article is an attempt to describe the specifics of using secondary interjections to express axiological meanings in the modern Ukrainian language. A classification of the studied units is proposed according to their participation in the modeling of positively or negatively evaluated tonality of speech. It is proved that some of them are marked by multifunctionality, that is the ability to represent polar evaluative shades of meanings. These units can be used in ironic reinterpretation, which causes a change in the axiological nature of the expression to the opposite.

The analyzed material indicates the need to adjust modern dictionaries of the Ukrainian language regarding the qualification of secondary interjections not only as «emotional» but also as «evaluative / emotional-evaluative». The definitions of interjections should be expanded regarding their ability to be multifunctional or to change the evaluative meaning in an ironically marked context. This will provide a more detailed and comprehensive description of these elements, which will help modern speakers trace their stereotypical functions to improve their language production.

Key words: *secondary interjections, emotional, evaluative, multifunctionality, tonality of speech.*

Постановка проблеми. Мова – динамічна система, якій властиві відкритість, безперервність розвитку, що зумовлюють її постійне поповнення новими мовними одиницями, розширення семантики уже наявних елементів, зокрема появу аксіологічних відтінків значень. Такі тенденції розвитку мови вимагають нових підходів до вивчення мовних одиниць і в аспекті лінгвоаксіології. У зазначеному ракурсі серед інших засобів увагу привертають вигуки. Хоч ці одиниці вже неодноразово були об'єктом дослідження

українських мовознавців, однак постає необхідність дослідити значення та функції вигуків з погляду аксіологічної прагмалінгвістики в дискурсі з урахуванням усіх його параметрів, насамперед особливостей взаємодії учасників спілкування з їхніми соціокультурними та психологічними особливостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відомо, вигуки виражають емоції, настрої, вольові спонукання мовців, не називаючи їх. В. О. Кузьменко зазначає, що «вигуки – це особливі звуки, слова та фрази,

що використовуються в мовленні для вираження як позитивних емоцій, почуттів: радості, захоплення, так і негативних: обурення, наказу, злості тощо. Вони є *засобом передачі ставлення* (курсив наш – Т. Я.) до навколишнього світу» (Кузьменко, 2019, с. 417). Згаданий вище дослідник доречно характеризує вигук і як засіб моделювання оцінки, акцентуючи увагу на вираженні ставлення людини до дійсності. Крім того, українська мовознавиця О. В. Каптюрова торкалася проблеми семантичної класифікації вигуків, В. А. Тесля й І. М. Гуменюк – опису їхніх комунікативно-прагматичних функцій і семантико-функційних властивостей, В. Д. Сліпецька – визначення частиномовного статусу вигуків та їхньої ролі у вербалізації емоцій. Аналіз семантико-стилістичних особливостей вигуків репрезентовано в працях Л. І. Мацько. У своїх попередніх публікаціях авторка цієї розвідки описала функціонування первинних вигуків у фокусі лінгвоаксіології (Яковлева, 2022). Однак у зазначеному аспекті увагу привертають і вторинні вигуки, а саме реалізація їхнього аксіологічного потенціалу, що потребує більш глибокого лінгвістичного коментування. Це засвідчує **актуальність** порушеної проблеми.

Мета цієї наукової розвідки – схарактеризувати особливості вживання вторинних вигуків як засобів вираження оцінки. Зазначена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) узагальнити досвід вивчення вторинних вигуків в аспекті лінгвоаксіології; 2) висвітлити особливості вживання вторинних вигуків у процесі моделювання оцінних значень.

Виклад матеріалу. Традиційно розрізняють дві групи вигуків за походженням: первинні (непохідні) та вторинні (похідні) вигуки. До другої групи «належать вигуки, що беруть початок від повнозначних частин мови, які втратили притаманну їм синтаксичну функцію, трансформувалися в іншу граматичну одиницю, втратили здатність до формоутворення й перетворилися на застигли незмінні формули» (Малаярчук, 2014, с. 96). Це слова, які «мають самостійне семантичне значення, можуть уживатися як окремі висловлення для вираження розумового ставлення або стану» (Амека, 1992, с. 111).

Сучасне мовлення відзначається тенденцією поповнення складу вторинних вигуків шляхом їх запозичення з інших мов або внаслідок інтер'єктивації мовних одиниць, визначуваної як «перехід до класу вигуків слів і сполучень слів з інших лексико-граматичних розрядів» (Мацько, 2002, с. 431). У результаті цього процесу повнозначні слова втрачають своє лексичне значення, а новоутворені вигуки набувають синтаксичної незалежності та застигlosti морфологічних форм (відсутність словозміни, граматичної парадигми) (Мацько, 2002, с. 431). Такий перехід Л. І. Мацько пояснює «посиленням здатності слова чи форми до вираження емоційної або вольової реакції мовців, а не до називання, тому з часом функція називання заступається функцією вираження і повнозначне слово стає вигуком» (Мацько, 2002, с. 431). У процесі інтер'єктивації беруть участь іменники, дієслова, займенники, прислівники. Наприклад, тривале вживання відіменникових вигуків *мамо!*, *маїнко!*, *нене!*, *господи!*, *боже!* «у функції звертання привело до семантичної сатиації – зміни значення, зрушення семантичного поля і асоціативних зв'язків. <...> Вони втратили свої попередні синонімічні зв'язки, фактично самі утворили новий синонімічний ряд, стали взаємозамінними в більшості афективних ситуацій» (Мацько, 1979, с. 26).

Отже, дослідження процесу інтер'єктивації дає підстави стверджувати, що «вигуки становлять клас слів, здатний до поповнення за рахунок функціонально переосмислюваних одиниць різної первинної лексико-семантичної природи» (Мацько, 2002, с. 433).

У цій науковій розвідці аналізуємо вторинні вигуки, зафіксовані в словнику міжчастиномовних омонімів сучасної української мови (Глібчук & Добосевич, 2016), використовуючи подані в ньому тлумачення їхніх значень, та ілюстративний матеріал із художніх текстів українських письменників к. XVIII – поч. XXI століть.

У процесі аналізу ілюстративного матеріалу серед вторинних вигуків виокремлено такі, що мають позитивно- чи негативнооцінну забарвленість. До вторинних вигуків, які моделюють позитивнооцінні значення, належать такі: *браво*, *клас*, *люкс*, *нарешті*, *радість*, *сила*, *хвала*, *щастя*. У названому

вище словнику ці одиниці позначені поміткою «емоційний», напр., вигук *радість* «емоційний». Уживається при вираженні позитивних почуттів, викликаних щастям, відрадою, утіхою» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 420). У традиційній граматиці ці одиниці також класифікують як емоційні без вказівки на оцінний аспект.

Як відомо, лінгвістика емоцій тісно пов'язана з категорією оцінки, що іноді призводить до ототожнення понять «емоційний» та «оцінний». Емоційний компонент мовлення тісно пов'язаний з моделюванням оцінних значень, проте розмежування відповідних термінів принципово важливе. В. Сліпецька зауважує, що «емоційність мовлення – це мовні прийоми і засоби вираження в мовленні емоційних станів, переживань мовця: схвалення, повага, шанування, ласкаве ставлення або несхвалення, зневага, зверхність, іронія, насмішка і под.» (Сліпецька, 2016, с. 150). Дослідниця слушно наголошує на тому, що «емоційність виникає в разі, коли оцінка проявляється як безпосередня реакція на події» (Там само). До того ж «емоційна лексика охоплює пласт слів, що мають, крім предметно-логічного значення, ще й *оцінювальний компонент* (курсив наш – Т. Я.) (Сліпецька, 2016, с. 150). У сучасному мовознавстві оцінку ж трактують як «ставлення до довкілля, дійсності взагалі, що має спектр суб'єктивних, емоційних, модальних <...> зв'язків» (Халіман, 2019, с. 27). Отже, вияв емоції ґрунтується на позитивній або негативній оцінці подій, адресата або змісту висловленого, тому доречно було б укладачам словників розмежувати тлумачення мовних одиниць з помітками «емоційний» / «оцінний», «емоційно-оцінний».

Словникові статті, подані в «Словнику міжчастиномовних омонімів сучасної української мови» (Глібчук & Добосевич, 2016), висвітлюють інформацію про особливості функціонування вторинних вигуків. Зокрема, вигук *люкс* «виражає позитивну реакцію людини на предмети, вчинки інших тощо» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 263). Як бачимо, у цьому тлумаченні йдеться не лише про вияв емоції, а й про реакцію особи, вираження її ставлення до дійсності, позитивну оцінку. Вигук *жах* «уживається для вира-

ження негативної оцінки подій, явищ» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 179). Це визначення містить вказівку на здатність мовної одиниці вживатися в оцінній функції, зокрема виражати негативну оцінку, однак у зазначеному словнику вигук *жах* подано тільки з поміткою «емоційний». Як видається, укладачі словника узагальнюють різні тлумачення, ототожнюють різні терміни, об'єднуючи їх однією поміткою «емоційний» і не акцентуючи при цьому на оцінному аспекті. Доцільно було б їх деталізувати й зафіксувати оцінні (емоційно-оцінні) значення.

Аналіз прикладів авторської картотеки, вибраних із художнього мовлення, демонструє функціонування в проаналізованих контекстах численних маркерів, що прямо чи опосередковано вказують на аксіологічну специфіку контексту загалом і досліджуваних елементів зокрема. Разом з вигуками вони формують однорідну, аксіологічно марковану тональність мовлення, а їх (маркерів) виокремлення в досліджуваному контексті засвідчує відповідну маркованість вигуків. О. В. Халіман зазначає, що тональність «є способом подання тексту мовцем, у процесі якого він виражає своє ставлення до тексту, реципієнта, дійсності й до самого себе в додаткових характеристиках, що забарвлюють пропозицію у відповідні тони з урахуванням сфери спілкування й особистісних рис комунікантів» (Халіман, 2020, с. 272). Дослідниця також підкреслює, що тональність є «одним з найважливіших засобів вираження оцінності, оскільки одним із чинників, що формують тональність мовлення, є орієнтація мовця на особу слухача, зокрема емоційне ставлення, тобто його оцінку» (Халіман, 2020, с. 273). Оцінну тональність мовлення забезпечують насамперед власне оцінні засоби, що «виражають аксіологічні смисли й задають загальну тональність усього висловлювання» (Халіман, 2020, с. 273).

У процесі аналізу дібраних прикладів звертаємо увагу й на інші оцінні засоби в конкретних контекстах (нижче в ілюстративному матеріалі підкреслення наші – Т. Я.), що дає змогу засвідчити їхню загальну позитивно- чи негативнооцінну забарвленість та підтвердити участь досліджуваних вигуків у процесі вираження оцінки. Спостерігаємо такі осо-

бливості функціонування вторинних вигуків як засобів вираження оцінки:

а) наприклад, вигук *браво* вживається «як вияв похвали, схвалення чого-небудь» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 55): *Молодь (входячи). Непорівнянна! Пишна! Богине наша! Bravo!! (Аплодують)* (М. Старицький). Цей приклад демонструє вираження як позитивної емоції, так і відповідного ставлення мовців до особи (це засвідчують також позитивнооцінні лексеми *непорівнянна, пишна, звертання богине, авторська ремарка аплодують*), що в комплексі моделює загальну аксіологічно марковану тональність мовлення. Тобто вживання вигука пов'язане з вираженням і емоції, й оцінки, що зумовлює потребу кваліфікації його як емоційно-оцінного.

Цей вигук може слугувати також для створення відтінків іронії, тобто моделювати полярні аксіологічні смисли, що у використаному словнику не зазначено, порівн.: – *Будь яка подія прогнозується з ймовірністю дев'яносто дев'ять відсотків. Будь яка! Богдан скептично хмикнув: – Bravo! А як не здійсниться, скажеш, що то саме той один відсоток. Тобі б справді на ворожку перекваліфікуватися* (Т. Тіховська). Як зазначає О. М. Калита, «визначення сутності іронії як тропа зводиться до того, що слово, яке має позитивну конотацію, вживається з протилежним значенням, тобто з негативною характеристикою» (Калита, 2013, с. 40). Крім того, «на рівні лексичної семантики іронічне перекваліфікування може відбуватися як у денотативному (зміна значення слова на протилежне), так і в конотативному (зміна позитивної оцінки на негативну) компонентах значення слова» (Калита, 2013, с. 40). Для створення іронічного ефекту автор використовує й інші оцінні маркери, що вказують на оцінне ставлення мовця до адресата (*скептично хмикнув, тобі б справді на ворожку перекваліфікуватися*) й ілюструють висміювання, негативну оцінку;

б) вигук *клас* виражає «позитивну реакцію людини на предмети, вчинки інших тощо» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 227), порівн.: *Це просто супер! Клас! – не переставав я захоплюватися, нахилившись головою вперед і намагаючись хоч що-небудь розгледіти у чорноті порожнини. – Там*

цілий грот з підводними ходами! Уявляеш, чувак? (М. Кідрук). Уживання оцінних маркованих одиниць *супер, не переставав захоплюватися, цілий* (у значенні 'великий'), *уявляеш* засвідчують вираження радості, захоплення мовця від побаченого гроту (печери), тобто спостерігаємо позитивну оцінку предмета.

Крім того, у процесі вживання досліджуваної одиниці фіксуємо й актуалізацію негативного (іронічного) забарвлення, напр.: – *Терпіти котів не можу! – Я не знала. – Клас! Просто супер! Ми вже майже два роки одружені, а ти і досі нічого не знаєш про мене* (Люко Дашвар). Тут оцінна лексема *супер* виражає негативне, зневажливе ставлення мовця до співрозмовника, обурення щодо змісту сказаного, а загальний контекст *і досі нічого не знаєш про мене* підтверджує зміну аксіологічного маркування.

Фактично кожен позитивнооцінний вигук може вживатися в іронічному значенні, супроводжуючись зміною аксіологічного спрямування висловлення, зокрема з позитивного на негативне. У цьому разі вважаємо за доцільне вказувати в словниках і ці особливості функціонування вторинних вигуків.

Кваліфікація вторинних вигуків як емоційно-оцінних стосується й таких позитивнооцінних одиниць, як *люкс, нарешті, радість, сила, хвала, щастя* (усі вони об'єднані значенням вираження позитивної реакції мовця на об'єкт, адресата, елементи довкілля тощо, тобто ставлення до них, що загалом свідчить про наявність оцінного компонента). Через обмежений обсяг публікації вивчення цих мовних одиниць буде продовжено в подальших наукових розвідках.

У використаному для дослідження словнику вирізняються й вторинні вигуки, що виражають негативні емоції, порівн.: *абзац, біда, ганьба, горе, жах, караул, лихо, отак, отакої, сором:*

а) наприклад, вигуки *ганьба, сором* уживаються для вираження осуду чиєї-небудь поганої поведінки та негідних дій (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 125, 474): – *Ганьба, сором! – кричали козаки, – кошові отамани стали царциніми гончими і помічниками катів...* (А. Чайковський). Тут вербалізація значення негативної оцінки здійснена також за допомогою мовних одиниць *кричали* та

порівняння кошових отаманів із *царициними гончими, помічниками катів*;

б) вигук *страх* «уживається для вираження негативної оцінки подій, явищ тощо» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 485), порівн.: – *А з руками в тебе що? Подряпини якісь, нігті обкусані – **страх!*** (А. Нікуліна). Складниками моделювання негативнооцінної тональності мовлення в цьому прикладі є також мовні одиниці *подряпини, нігті обкусані*, що засвідчують негативне або презирливе ставлення мовця до співрозмовника.

У функціонуванні одиниць *абзац, біда, горе, жах, караул, лихо, отак, отакої* також виявлено вираження негативних емоцій, ставлення до навколишньої дійсності, її оцінки, що опосередковано забезпечує моделювання загальної негативнооцінної тональності мовлення. У перспективі плануємо продовжити більш детальне висвітлення специфіки вживання виокремлених одиниць як засобів вираження негативнооцінних значень.

Для вигуків, зокрема й вторинних, характерна багатозначність, тобто здатність виражати діаметрально протилежні емоції залежно від контексту та комунікативної ситуації. У ході аналізу виявлено такі багатозначні вторинні вигуки: *бач, Боже, Господи, мамо, матінко, нене, ненько*. Наприклад, вигук *бач* «уживається для вираження здивування, захоплення, докору, незадоволення і т. ін. (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 42); вигук *нене* «уживається для вираження переляку, здивування, радості і т. ін. (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 314). Як бачимо, укладачі словника врахували цю поліфункційність. Наведемо приклади її вербалізації:

а) вигук *Боже* «уживається для вираження здивування, радості, страждання і т. ін.» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 53), порівн.: – ***Боже, Боже!*** – *заплакала дівчина, – чому ми такі нещасливі?* (Ю. Федькович); ***Боже, яка радість!*** – *сплеснув у долоні пан Кнофлик і звернув свій вдячний погляд у небо* (Ю. Винничук). Як бачимо, у першому прикладі негативний смисловий відтінок, крім вигуків, моделюють елементи *заплакала, нещасливі*. Крім того, фіксуємо повтор вигуку *Боже*, що підсилює відповідну оцінну семантику. У другому прикладі моделювання позитивної тональності мовлення забезпечує аплі-

кація кількох різнорівневих засобів вираження оцінки: позитивно маркований іменник *радість* та вербалізація невербаліки *сплеснув у долоні, звернув вдячний погляд*;

б) вигук *матінко* вживається «для вираження переляку, здивування, радості і т. ін.» (Глібчук & Добосевич, 2016, с. 268), напр.: *Тільки баба Пріська: – А то, як ведеться, доню! – а далі: – Ох, **матінко**, як же й плечі щемлять... така важка торбина* (А. Тесленко); *Ой чудо! Чути, як оддаля співають веснянку. Ой **матінко**, як гарно, далебі!* (М. Старицький). Тут моделювання негативної оцінки теж відбувається за участю лексем *плечі щемлять, важка*, а позитивної – *чудо, як гарно*.

Така поліфункційність мовних одиниць, наголошує О. Халіман, з одного боку, розширює їхні можливості в дискурсі, увиразнює мовлення, а з другого, – може «стати причиною комунікативних девіацій, неправильного трактування оцінного змісту, що залежить від комунікативного досвіду співрозмовників та особливостей конкретної ситуації спілкування» (Халіман, 2020, с. 99). Використання засобів, здатних моделювати й позитивне, і негативне значення, «може супроводжуватися непорозумінням, <...> оскільки аксіологічна маркованість може бути потрактована реципієнтом невідповідно до інтенцій адресанта» (Халіман, 2020, с. 99).

Як бачимо, вторинні вигуки здатні виражати як різний спектр емоцій, так й оцінку, тому доречно було б у словнику дати помітку «емоційно-оцінний», а не лише «емоційний».

Висновки. Отже, з уживанням вторинних вигуків як дискурсивних слів, що є важливими елементами в здійсненні вербальної комунікації, пов'язане моделювання оцінних відтінків значень. Досліджувані одиниці через зв'язок з іншими мовними елементами опосередковано беруть участь у моделюванні позитивно- або негативнооцінної тональності мовлення. Аналіз тлумачень одиниць із використаного для дослідження словника дає підстави стверджувати, що вони не є вичерпними й у них, крім помітки «емоційний», доцільно було б використати й помітку «оцінний» (або «емоційно-оцінний») для створення більш точної й розгалуженої системи позначень різних функцій мовних одиниць.

Серед проаналізованого матеріалу прослідковуємо вживання таких одиниць, що позначені поліфункційністю, тобто здатністю моделювати полярні оцінні смисли. Динамічний розвиток комунікації сприяє оновленню значень досліджуваних одиниць, з'яві в них іронічних відтінків, що не зафіксовано в словниках української мови й потребує доопрацювання. Аналіз прикладів із творів художньої

літератури різних періодів дав змогу переконатися в традиції вживання вторинних вигуків в українському мовленні та в їхній здатності набувати вторинних функцій у сучасній комунікації в ракурсі граматики оцінки.

Перспективи наукових розвідок убачаємо в дослідженні аксіологічного потенціалу інших дискурсивних слів для створення цілісної теорії граматики оцінки.

ЛІТЕРАТУРА

- Глібчук Н., Добосевич У.** Словник міжчастининомовних омонімів сучасної української мови. Львів : Апріорі, 2016. 640 с.
- Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін.** Сучасна українська літературна мова. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.
- Калита О. М.** Засоби іронії в малій прозі (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 238 с.
- Кузьменко В. О.** Характеристика первинних та вторинних вигуків в сучасній німецькій мові. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2019» / ХХІ Всеукраїнська наукова конференція молодих учених.* Черкаси, 2019. С. 417–418.
- Малярчук О. В.** Прагматичні особливості англійських вигуків як засобів вербалізації емоцій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Серія : Філологія. 2014. Вип. 9. С. 96–100.
- Мацько Л. І.** Інтер'ективізація в українській мові. *Українське мовознавство.* Київ : КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1979. Вип. 7. С. 21–27.
- Сліпецька В. Д.** Взаємозв'язок понять емоційність, оцінка, експресивність – актуальна проблема лінгвістичної теорії емоцій. *Studia Ukrainica Poznaniensia. Zeszyt IV.* Poznan: Adam Mickiewicz University Press, 2016. С. 149–154.
- Халіман О. В.** Граматика оцінки : морфологічні категорії української мови : монографія. Харків : Майдан, 2019. 458 с.
- Халіман О. В.** Система метамови граматики оцінки : інтерпретація терміна тональність. *Slavica Slovaca*, 2, 2020, 269–276.
- Яковлева Т. В.** Функціонування первинних вигуків в аспекті категорії оцінки. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Серія «Філологія», 52, 2022, 79–87.
- Амека F.** Interjections: The Universal Yet Neglected Part of Speech. *Journal of Pragmatics.* 1992. № 18. P. 101–118.

REFERENCES

- Ameka, F.** (1992). Interjections: The Universal Yet Neglected Part of Speech. *Journal of Pragmatics*, 18, 101–118 [in English].
- Hlibchuk, N., Dobosevych, U.** (2016). Slovník mizhchastynomovnykh omonimiv suchasnoi ukrainiskoi movy [The dictionary of cross-linguistic homonyms of the modern Ukrainian language]. Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Hryshchenko, A. P., Matsko, L. I., Pliushch, M. Ya. ta in.** (2002). *Suchasna ukraïnska literaturna mova [Modern Ukrainian literary language]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
- Kalyta, O. M.** (2013). *Zasoby ironii v malii prozi (kinets XX – pochatok XXI stolittia) [Means of irony in short prose (end of the 20th – beginning of the 21st century)]. (Monograph)*. Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Khaliman, O. V.** (2019). *Hramatyka otsinky: morfologichni katehorii ukraïnskoi movy [The Grammar of estimation: morphological categories of the Ukrainian language]. (Monograph)*. Kharkiv: Mайдan [in Ukrainian].
- Khaliman, O. V.** (2020). Systema metamovy hramatyky otsinky: interpretatsiia termina tonalnist [Metalinguage system of evaluation grammar: interpretation of the term tonality]. *Slavica Slovaca – Slavica Slovak*, 2, 269–276 [in Ukrainian].

- Kuzmenko, V. O.** (2019). Kharakterystyka pervynnykh ta vtorynnykh vyhukiv v suchasni nimetskii movi [Characteristics of primary and secondary interjections in the modern German language]. *Aktualni problemy pryrodnychyykh i humanitarnyykh nauk u doslidzhenniakh molodykh uchenykh «Rodzynka – 2019» / XXI Vseukrainska naukova konferentsiia molodykh uchenykh – Actual problems of natural and humanitarian sciences in the research of young scientists «Rodzynka – 2019» / XXI all-Ukrainian scientific conference of young scientists* (pp. 417–418) [in Ukrainian].
- Maliarchuk, O. V.** (2014). Prahmatychni osoblyvosti anhliiskyykh vyhukiv yak zasobiv verbalizatsii emotsii [Pragmatic features of English interjections as means of verbalizing emotions]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia – Scientific bulletin of International humanitarian university. Series: Philology* (Issue 9), (pp. 96–100) [in Ukrainian].
- Matsko, L. I.** (1979). Interiektyvatsiia v ukrainskii movi [Interjection in the Ukrainian language]. *Ukrainske movoznavstvo – Ukrainian linguistics* (Issue 7), (pp. 21–27) [in Ukrainian].
- Slipetska, V. D.** (2016). Vzaiemozviazok poniat emotsiunist, otsinka, ekspresyvnist – aktualna problema lnhvistychnoi teorii emotsii [The correlation of notions of emotionality, evaluation, expressiveness – a topical problem of a linguistic theory of emotions]. *Studia Ukrainica Poznaniensia – Ukrainian Studies Poznan* (Vol. 4), (pp. 149–154). Poznan: Adam Mickiewicz University Press [in Ukrainian].
- Yakovleva, T. V.** (2022). Funktsiiuvannia pervynnykh vyhukiv v aspekti katehorii otsinky [The functioning of primary interjections in the aspect of the category of estimation]. *Problemy humanitarnyykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 52, 79–87 [in Ukrainian].